

MOZEK OBECNĚ A JEHO FUNKCE V OBLASTI SLUCHU, ŘEČI A KONKRÉTNÍHO JAZYKA POŘÁD POVAŽUJI ZA VELKOU ZÁHADU

ROZHOVOR S DOC. OLGOU DLOUHOU

Mgr. Barbora Lichorobiec¹

Barbora Lichorobiec

Olga Dlouhá

Doc. Olga Dlouhá je emeritní přednostkou Foniatrické kliniky 1. LF UK a VFN. Od konce 90. let přednáší na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, patnáct let vedla lůžkové oddělení Foniatrické kliniky a dosud působí na její ambulanci. V posledních letech se věnuje zejména audiologii, která je nezbytná pro veškerou sluchovou protetiku. Na klinice vyvíjí originální testy centrálního sluchového vnímání v češtině, v oblasti porozumění řeči je v popředí jejího zájmu problematika vývojových dysfází.

Vítejte, paní docentko. Sluch je Vaší doménou, Vaše hlavní pole působnosti je zpracování řeči, zvuků. Jaký zvuk posloucháte vy sama nejraději?

Těžká otázka: záleží na období života a prostředí. Mám ráda hudbu skoro všech žánrů – dřív jsem chodila na koncerty klasické i rockové a jazzové, dnes spíše ráda poslouchám zpěv svých oblíbenců v autě (Jana Kirschner, Lenka Filipová, Amy W., Bruce Springsteen apod.). Mám ráda zvuky přírody, ale i relativní ticho. Speciální jsou zvuky řeči vyjadřující emoce, zvláště ty pozitivní.

Jaká byla Vaše cesta ke studiu oboru foniatrie?

Cesta ke studiu byla čistě pragmatická. Jsem žačkou lékařů prof. Sedláčka a prof. Nováka, kteří se specializovali zejména na poruchy sluchu, hlasu a řeči, a protože potřebuji ke své práci neurologii, jsem i žačkou prof. MUDr. Soni Nevšimalové, DrSc. Volba volného místa v Praze po promoci na 1. lékařské fakultě byla ORL a foniatrie – v rámci foniatrické kliniky i na stážích na ORL klinice ve FN na Karlově náměstí.

Proč jste si vybrala právě foniatrii? Co bylo tou jiskrou, která vzbudila zájem právě o ni, případně přímo o audiologii?

Nastoupila jsem v roce 1978 na foniatrii v Žitné místo kolegyně na mateřské dovolené. O vlastním oboru jsem neměla moc představ. Osvojovala jsem si základy otorinolaryngologie a má první setkání s poruchami komunikace měla podobu setkání s pacienty s koktavostí. Tehdy jsme i my lékaři prováděli cvičnou léčbu řeči na lůžkovém oddělení foniatrické kliniky. Postupně mne začaly zajímat děti s opožděným vývojem řeči a z hlediska poruch hlasu jsme pečovali o hlasové profesionály: umíte si představit, že setkání se známými herci a zpěváky bylo pro mladou lékařku až vzrušující, zvláště když jsme mohli hlasivky zaléčit. Od roku 1992 jsme se začali věnovat rizikovějším nedonošeným dětem ve spolupráci s naší gynekologicko-porodnickou klinikou. Vyšetřovali jsme sluch a později i pečovali o vývoj řeči. U novorozenců s porodní hmotností pod 1500 gramů nám za těch třicet let vychází výskyt vad sluchu, které vyžadují sluchadla či kochleární implantáty a speciální edukaci řeči a sluchu, okolo 1–2 %. V běžné „donošené“ populaci je incidence 1–2 %.

¹ Mgr. Barbora Lichorobiec, Klinická logopedie pro SLOVA, Rotalova 38, 614 00 Brno-Husovice, Česká republika. E-mail: baralich@seznam.cz.

Jak byste popsala foniatrii a logopedii ze svého osobního úhlu?

Foniatrie a klinická logopedie jsou sice příbuzné obory svým zacílením na společné pacienty v oblasti poruch komunikace, ale jednak se studují na jiných fakultách, jednak se pak vlastní specializace liší v diagnostice a léčbě.

Foniatrie je menším oborem a nástavbovým v rámci otorinolaryngologie stejně jako dětská ORL. Spolupráci obou oborů považuji za velice důležitou – na foniatrické klinice je dlouhou tradicí. Mimo klinickou logopedii s převážně rehabilitačním zaměřením je důležitá rovněž spolupráce s klinickou psychologií. Foniatrie je zejména v oblasti sluchu zaměřena na dětskou populaci: díky novorozeneckému screeningu vad sluchu, který běží deset let, se daří včasná diagnostika s možností indikace sluchadel nebo kochleárních implantátů. V posledních letech se daří zajišťovat edukaci sluchu a řeči dříve – samozřejmě díky aktivitě oboru klinická logopedie. Speciální školství pak ustupuje do pozadí (inkluzi jsme dříve říkali integrace). Oboru foniatrie tedy zůstává péče ve sluchových centrech zejména pro děti. V oblasti poruch hlasu spolupracujeme hlavně s ORL – jak já říkám: co oni odoperují, my se snažíme vylepšit reedukací. Foniatrie má nezastupitelnou roli v prevenci hlasových poruch a v péči o děti a dospívající s uměleckým zaměřením – o budoucí hlasové profesionály. U poruch řeči spolupracujeme v diagnostice hlavně s neurology a následně s klinickými logopedy. Celkově se v našem oboru jedná spíše o chronická onemocnění, tedy o dlouhodobější péči.

Co považujete za úspěch svého oboru, co se foniatřím podařilo?

Za největší úspěch považuji i v našem oboru to, že se v medicíně rozvinulo využití elektroniky a nových poznatků, zejména v diagnostice. Dožila jsem se řady nových přístrojů, které uspiší odbornou péči o hendikepované. V oblasti poruch a vad sluchu je to markantní.

Na jakou největší profesní otázku neznáte odpověď?

Možek obecně a jeho funkce v oblasti sluchu, řeči a konkrétního jazyka pořád považuji za velkou záhadu, zvláště u dětí s neurovývojovými poruchami. Díky zobrazovacím metodám je mozek podrobně studován nejen v oblasti center, ale v posledních letech i v rámci bílé hmoty, tzn. jsou monitorovány trajektorie (dráhy) a propojení jednotlivých systémů.

Která oblast ve foniatřím Vás nejvíce zaujala?

Mým zájmem v rámci audiologie byla vždy elektrofyziologie, proto ta spolupráce s neurology – vyšetření sluchových kmenových a korových potenciálů (jak se říká, BERA a CERA) nejen kvůli diagnostice vad sluchu, ale i při sledování dětí s vývojovou dysfázií, či monitoring vývoje sluchových drah a centrálního sluchového analyzátoru.

Čemu se aktuálně ve své profesi věnujete?

V posledních dvaceti letech se věnuji zejména vývoji centrálních sluchových behaviorálních testů, a to na popud prof. Nováka a ve spolupráci s Dr. Ing. Vokřálem, oba už bohužel zemřeli. Jedná se o řečovou šumovou audiometrii a dichotické řečové testy, které na klinice úspěšně používáme.

Je aktuálně běžné užívání dichotických testů ve foniatřích pracovištích po celé republice? Jedná se o standardní vyšetření?

O standardní vyšetření se jednat asi dlouho nebude: vyžaduje přístrojové vybavení jako na audiologii. Testy jsou krátce před vydáním (Karolinum). Musím manuál dokončit.

Co bylo ve Vašem profesním životě největším překvapením?

Rychlá aplikace digitalizace ve většině oborů medicíny.

Studijní podmínky se jistě za poslední dekády proměnily, s nimi i studenti. Je něco, co se u studentů či posluchačů nezměnilo?

Studenti mají zájem o obory podle momentální poptávky – tzn. ty, které v ČR nejsou personálně saturované: o praktické lékařství, tedy pediatrii a praktické lékařství pro dospělé, a také o psychiatrii. Učím 4. ročníky, a tak se studentů vypyřádám na jejich směřování.

Vnímáte současné technologie ve svém oboru jen pozitivně, nebo vidíte i nějaká úskalí?

Úskalím je kvalitní využití parametrů, tzn. správné nastavování sluchadel a kochleárních implantátů.

Co byste našemu oboru logopedie přála a doporučila?

I přes dlouholeté profesní zkušenosti s dětmi s vývojovou dysfázií myslím, že

zůstává řada otazníků jak v diagnostice, tak v edukaci.

V poslední době mi hodně vadí dělení neurovývojových poruch do podskupin, až „rozpitávání“, co kam patří a jak se symptomy prolínají, a mnohočetná klasifikace vycházející z angličtiny. Řada podskupin ale nebere „ohled“ na mentální úroveň dětí (poruchy autistického spektra, ADHD apod). Doporučila bych užívat obecnější názvy, je to lepší, protože diagnostika velice záleží na věku dítěte. Od toho se odvíjí, které testy můžeme použít (a ty jsou většinou behaviorální) a jak s vámi dítě může spolupracovat.

Vy sama přispíváte k vědeckým výzkumům ve foniatřím a zároveň dokážete znalosti předávat, což je vždy vzácná kombinací. Co potřebuje člověk do své „základní výbavy“ k tomu, aby byl tak všestranný a dlouho aktivní v oboru, pro který se rozhodne?

Je to jako ve všech oborech lidské činnosti. Má práce se mi stala koníčkem, velice mne vždy bavila – hlavně pocit pomoci lidem podle dostupných možností.

Co je pro Vás přínosným odpočinkem, odkud čerpáte sílu?

Cestování, hlavně po Evropě. Vždy ráda vyrazím na hory, v létě i v zimě. Mnoho času trávím se svým retriévrem a samozřejmě čerpám velkou sílu ze své rodiny a z přátel.

Paní docentko, děkuji Vám nejen za Váš čas a za rozhovor, ale především za Váš obrovský přínos pro obor foniatrie a klinické logopedie.